

Uudet tutkimustulokset romuttavat myyttejä

Olin 14.6.2008 Oulun yliopistossa seuraamassa Matti Enbusken väitöstilaisuutta, jossa tarkasteltiin Lapin asutukseen liittyviä kysymyksiä pitkällä aikajänteellä. Enbuske osoittaa vakuuttavasti, että kaikki mitä Lapissa on tapahtunut tai esiintynyt, on ollut aina vain osa jotakin suurempaa kokonaisuutta, ja näiden kokonaisuuksien selvittämisessä hän on mielestäni onnistunut erittäin hyvin. Tällaisesta kokonaisuudesta ei voida eristää erikseen mitään esimerkiksi porolappalaisten esiintymistä Sompion alkuperäiskansana, vaan koko Lapin historiallinen elämä on ollut alituista virtaavaa kehitystä ja kaikki sen ilmiöt ovat mukana tuossa kehityksen virrassa, sen eri kohdissa tosin, mutta kuitenkin siinä mukana ja muihin ilmiöihin ja näiden yhdessä muodostamaan kenttään tiukasti sidottuina. Enbusken erinomainen työ osoittaa, että historiallisen kehityksen näkökulmasta ei ole kovin mielekästä rajata jokin tietty ajankohta (1875), josta lähtien voidaan määrittää etnisen nykysaamelaisuuden alkaneen tai että suomalaisuus on syrjäyttänyt alkuperäisen kulttuurimuodon. Tällaiset tulkinnat ovat tähän mennessä johtaneet turhaan väestöjen väliseen vastakkainasetteluun. Eli aivan päinvastaiseen lopputulokseen kuin mitä Saksassa noudatetaan saksalaisten paluumuuttajien osalta. Siellä on laki vuodelta 1913 määrittelee, että Saksan kansalaisen on polveuduttava saksalaisista vanhemmista. Etninen kansallisvaltio on ollut siten lakisääteinen tosiasia. Sama kansalaisperiaate on säilynyt Saksan perustuslaissa näihin päiviin asti. Tästä syystä Saksassa on elänyt vierastyöläisen asemassa seitsemän miljoonaa ulkomaalaista, joista suurin osa Saksassa syntyneitä, jopa kolmannessa polvessa. Siten kansalaisuusperusteella on laajempikin ulottuvuus: sen mukaan Saksan kansalaisiksi lasketaan saksalaiset sukujuurensa toteen näyttävä Romanian, Unkarin, Venäjän tai Puolan kansalainen, vaikka saksan kielen taito ja sen mukana siteet saksalaiseen kulttuurin olisivat vuosisatojen saatossa katkenneet.

Romaniasta jo ennen Ceausescujen teloittamista paennut kirjailija Hertta Müller on kertonut, ettei hän tiennyt, oliko heidän käyttämänsä kieli edes saksaa ja että hän tuntee olevansa yhtä vieras uudessa kotimaassaan kuin kuka tahansa vierastyöläinen. Saksalainen verenperintö oikeuttaa pitämään 1200-luvulla Saksista lähteneitä asukkaita saksalaisina, kun taas Saksassa syntyneet ja koulunsa käyneet turkkilaiset ovat vieraita. Rajojen auettua varsinkin Venäjän saksalaiset "paluumuuttajat", joista suurin osa on Katariina Suuren aikana maahan kutsuttujen siirtolaisten jälkipolvea, herättävät monenlaisia tunteita uudessa naapurustossa. He ovat tuoneet palan entistä Neuvostoliittoa mukanaan. Venäjää puhuvat uussaksalaiset näyttävät venäläisiltä. Suhteita oman paluumuuttaja-asutuksen ulkopuolelle ei juuri ole. Oma vieraus peilautuu korostuneena vihana ei-saksalaisuutta, vierastyöläisiä ja turvapaikan hakijoita kohtaan.

Mikäli Enbusken tutkimustuloksia ei oteta huomioon lainsäädäntöä korjattaessa vastaamaan historiallisia tosia-asioita tarkoittaa se sitä, että ILO-sopimuksen ratifioiminen saamelaismääritelmän pohjalta siirtäisi valtaosan Ylä-Lapin väestöstä siirtolaisen asemaan ja johtaisi siten myös syrjintään alueen vanhinta asutusta lappalaisia kohtaan. Tähän meillä ei ole varaa!

Jouni Kitti
entinen saamelaispoliitikko

Pohjolan Sanomat 28.6.08